

Schilderachtig landschap

Nederland is schildergeniek: van uitgestrekte vlaktes tot de beroemde wolkenluchten. Acht eigenzinnige visies op de eindeloze horizon van de Lage Landen.

Door Evelien Lindeboom

► *Landschap* *Gerrit Benner, 1972*

De Friese autodidact Gerrit Benner (1897-1981) had aanvankelijk met zijn vrouw een winkel in Leeuwarden. Daarnaast schilderde hij altijd al, heimelijk. Tot de oorlog verbrandde hij zelfs het grootste deel van zijn werk. Toch ging hij op zijn vrije zondagen met zijn bootje het water op om te tekenen. Daar ontwikkelde hij zijn eigen stijl, met haast abstracte landschappen in heldere kleuren. Zoals te zien is op dit doek, waarop het heldergroene gras

lijkt te spiegelen in de blokkenlucht.

Na de oorlog verhuisde Benner naar Amsterdam, waar hij Karel Appel en Corneille ontmoette en in het oude atelier van Appel ging werken. Toen hij in 1955 op 58-jarige leeftijd een grote overzichtstentoonstelling kreeg in onder meer het Groninger Museum, beschreef museumdirecteur Jos de Gruyter hem als een laatbloei-er. 'Aan zijn werk ligt een zachte, toch mannelijke verwondering ten grondslag', schreef De Gruyter, 'een betoverende openheid en zuiverheid.'

Het heldergroene gras lijkt te spiegelen in de blokkenlucht

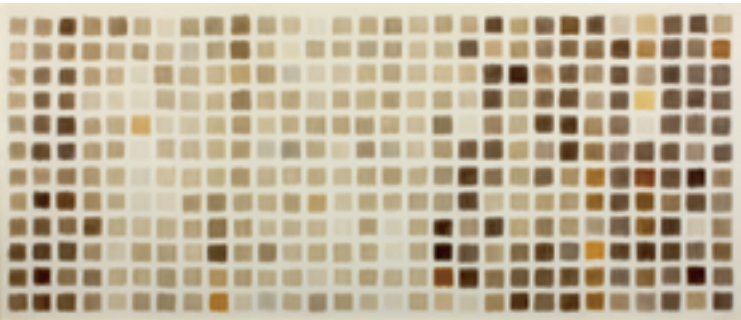

► **Boskoop untitled #07**, Gerco de Ruijter, onderdeel van *Almost Nature*, 2012-2014

Dat op een landschapsfoto geen horizon nodig is, bewijst Gerco de Ruijter (1961). Hij maakt zijn foto's door een camera loodrecht onder een vlieger te hangen. Zo weet hij zelf van tevoren dus ook niet hoe het landschap er precies uitziet. Omdat ieder houvast wat betreft schaal ontbreekt, is het onmogelijk te zien wat nu precies is vast-

gelegd en hoe groot dat dan in werkelijkheid is. In het geval van *Boskoop untitled #07*, waarvoor hij de boomkwekerijen van Boskoop van bovenaf fotografeerde, doen de vele boompjes in keurige kaders sterk denken aan pixels. De Ruijter zaait in zijn werk ook verwarring door zowel gecultiveerde landschappen als wildere natuurgebieden te fotograferen. Meestal is onduidelijk wat het onderwerp van de foto is en hoe groot dat is. Wat overblijft zijn bevreemdende, ogenschijnlijk abstracte composities.

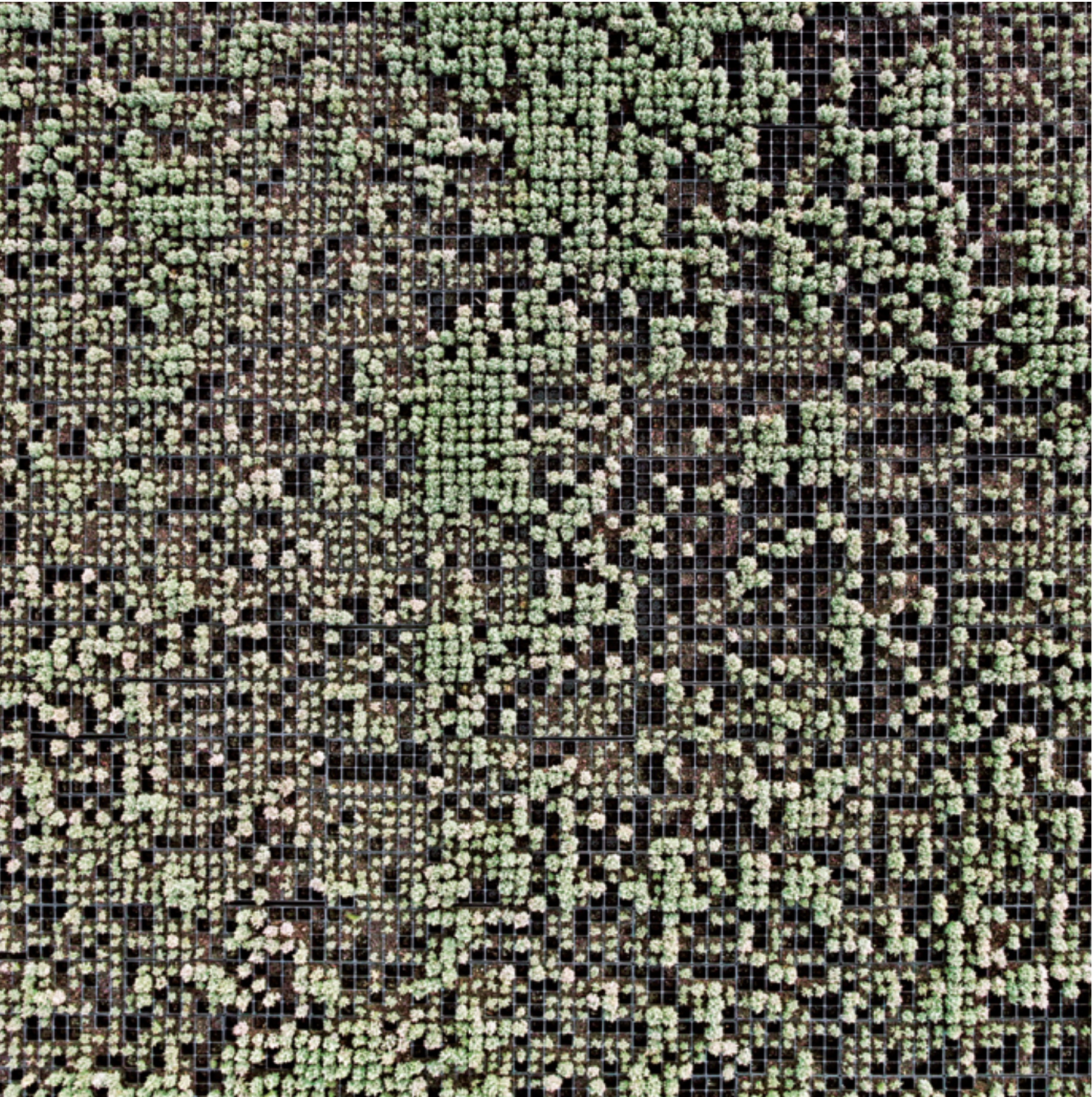

▲ **Van Groninger aarde**, Herman de Vries, 1988

Van bleekgrijs bij Sebalderburen, tot zachtbeige bij Nieuweschans en dieproestbruin bij Marum. In Groningen alleen al zijn tientallen kleuren aarde te vinden. Kunstenaar en bioloog Herman de Vries (1931) werkt met

In Groningen alleen al zijn tientallen kleuren aarde te vinden

wat de natuur hem biedt: planten, stenen, schelpjes, noem maar op. Hij isoleert ze en presenteert ze als kunstwerkjes, om te tonen dat ze dat zijn. ‘Het beste model van de werkelijkheid is de werkelijkheid zelf’, zegt hij in een interview over zijn ‘real works’. In dit geval wreef hij de aarde van verschillende plekken in Groningen uit op papier en maakte daar een collage van, zoals hij dat eerder ook al deed met aarde van over de hele wereld. De Hollandse klei is rijk aan kleuren en De Vries maakt dat zichtbaar. Hoe eenvoudiger het kunstwerk, hoe indrukwekkender de natuur.

▲ **Opkomende zon**, Jeroen Krabbé, 2015

Een dag nadat de film *Soldaat van Oranje* in de bioscoop verschenen was, stapte Jeroen Krabbé (1944) de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam binnen. Zijn vader en grootvader waren daar opgeleid en hij voelde dat ook hij, ondanks zijn succes als acteur, voorbestemd was om schilder te worden. Zo begon dus zijn dubbelcarrière. Krabbé, die altijd figuratief gewerkt heeft, besloot onlangs de abstractie te verkennen. Maar, vertelt hij in interviews, daarvoor moest hij eerst over een flinke drempel heen. ‘Abstractie moet je leren beheersen als een nieuwe taal.’ Dit werk, *Opkomende zon*, is gebaseerd op een foto, gemaakt in de omgeving van zijn huis in het bos van Dalfsen. De foto inspireerde hem stapsgewijs tot steeds vrijer werk, totdat er een geheel abstract schilderij uit kwam. Ralph Keuning, directeur van Museum de Fundatie (waar Krabbés werk tot en met 1 oktober te zien is), beschrijft deze nieuwe stijl als: ‘Heftige manifestaties van licht en kleur. Zonnestralen als bliksem-schichten en de aarde als gloeiende lava.’

Krabbé moest ‘een drempel’ over om abstract te gaan werken

▼ *Rrrolle-red,*
Marijke van
Warmerdam, 2011

Het bekendst is Marijke van Warmerdam (1959) door haar videoloops: korte, meestal geluidloze filmpjes waarin een eenvoudige gebeurtenis plaatsvindt. Een meisje dat een handstand doet tegen een muur, waarbij haar jurk voor haar gezicht valt. Of een hoed die in een ravijn eindeloos

blijft zweven op de wind. Altijd is het een fragment van op het eerste gezicht een alledaags, licht tafereel. Wie beter kijkt, ziet echter hoe precies het moment is gekozen, en dat de handeling zelfs in scène is gezet. De eindeloze herhaling benadrukt de poëzie van deze beweging op dit moment. In *Rrrolle-red* zien we een bollenveld en een eindeloos kopjeduikelende papegaai, die bijna opgaat in het landschap achter hem.

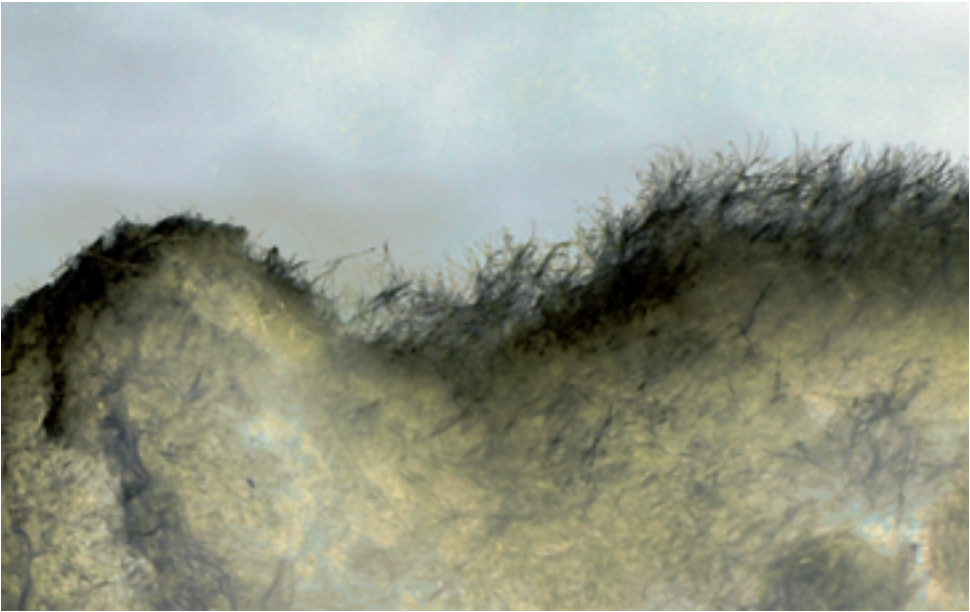
Altijd is het een fragment van een alledaags, licht tafereel

◀ *Preserved Places,*
Eschenau, Duitsland,
Carlijn Mens, 2015

Om haar indrukwekkende houtskooltekeningen te maken, trekt Carlijn Mens (1972) met een enorm vel papier de natuur in. Als het papier eenmaal ergens op de grond ligt, volgt ze met een stuk houtskool de schaduwen die de bomen, takken en bladeren op het vel werpen. Zo legt ze niet alleen een omgeving, maar ook een moment, of liever gezegd: een tijdspanne, vast: het licht en daarmee de vormen die op het vel voorbijtrekken, blijven zo als het ware behouden. In haar serie *Preserved Places* vangt ze de vele schaduwen die elkaar opvolgen en over elkaar heen vallen, waardoor de voorbijtrekkende dag, en zelfs de windrichting nadien duidelijk in de tekening zichtbaar zijn. Hoe meer schaduw, hoe zwarter het papier, en hoe opvallender de witte delen: het zonlicht dat door de bomen kiert.

De vormen die op het vel voorbijtrekken blijven behouden

▲ *Microlandschap #2,*
Anne
Geene, 2012

Met haar microlandschappen speelt Anne Geene (1983) met het gemak waarmee mensen zich voor de gek laten gehouden. Zo gaan we er zonder twifelen van uit dat een huis van een halve centimeter op een foto in werkelijkheid metershoog is. En zo kan het dat haar sterk ingezoomde foto's, zoals van een afgebroken hekje, of van een rietstengel (zoals op deze foto), ons onmiddellijk in een landschap doen belanden. 'Wat je precies ziet en waar de foto is genomen, vind ik eigenlijk niet zo van belang', licht de fotograaf toe. 'Het gaat mij er in deze serie om dat je door middel van fotografie iets groots in iets kleins kunt zien.'

▼ *Taraxacum officinale i.a. – Gaza,*
Palestina, Laurence
Aëgerter, 2015

Wat een kruidentuin in Friesland met de Gazastrook te maken heeft? Voor haar project *Herbarium Cataplasma* legde Laurence Aëgerter (1972) samen met de buurtbewoners een medicinale kruidentuin aan op het terrein van het voormalige Galilea-klooster in Leeuwarden, naar het voorbeeld van een middeleeuwse kloostertuin.

Aëgerter selecteerde vervolgens honderd foto's van landschappen die door mens of natuur zijn vernietigd, en liet de buurtbewoners kruidenmengsels maken, gebaseerd op hun helende werking, zowel lichamelijk als geestelijk. De mengsels bevatten kruiden als venkel (pijnstijlend), valeriaan (rustgevend) en pimpernel (bloedstelpend). De fotoserie kreeg de naam *Healing plants for hurt landscapes*. Deze foto van de Gazastrook werd 'behandeld' met paardenbloem. □